

MARKO MARULIĆ: *SUZANA*

Kritičko izdanje

NAČELA OVOG IZDANJA

1. U kritičkom aparatu bilježe se razlike među rukopisima koje imaju za posljedicu različitu transkripciju. Navodi iz rukopisa donose se u transliteraciji. Prvo se bilježi rukopisna inačica koja je prihvaćena u tekstu, a zatim lekcija u drugom rukopisu. Npr.:

26 lipglia *R* : lipgliu *V*

35 podaleç *R* : na dalec *V*

238 odlučismo *V* : od lučilismo *R*

2. Grafijske osobitosti rukopisa ili neobične grafije ne registriraju se u kritičkom aparatu ako nemaju za posljedicu različitu transkripciju. Npr.:

90 susgnascegim *R* : scusegnascegim *V* (u tekstu stoji transkribirano: *šušnjaše jim*; nema bilješke u aparatu)

125 zbrogil *R* : zbroil *V* (u tekstu stoji transkribirano: *zbrojil*; nema bilješke u aparatu)

378 sgnõ *R* : sgnom *V* (u tekstu stoji transkribirano: *s njom*; nema bilješke u aparatu)

3. Ako nijedna rukopisna verzija nije prihvatljiva, navode se redom:

- prihvaćena emendacija s prezimenom prireditelja koji ju je prvi uveo,
- lekcije rukopisa kronološkom slijedom,
- ostale emendacije (ako postoje), također s prezimenima onih koji su ih prvi uveli.

Npr.:

21 Ondi ja *Jagić* : Ondýe *R* : Ondiye *V*

540 Danilo, *Kolumbić* : Dinilu *V* : Danilu *Kukuljević* : Danilo *Jagić*

680 bičem *Jagić* : biem *R* : biyem *V* : bičem *Kukuljević*

4. Ako prireditelj ovog izdanja uvodi novu emendaciju, ona se nalazi na prvom mjestu, bez ikakve oznake. Dalji je redoslijed kao u t. 3. Npr.:

132 cvatiše? : cvatiše. *svi prireditelji*

297 oslabi se : oslabíſce *R* : oslabisce *V* : oslabiše *svi prireditelji*;

700 Iznašal ni ka bi počtenija od nje : iznasçal ní chabí poctenýa od gne *R* : Iznasçal nichabi poctenya yosc odgne *V* : Iznašal nika bi počtenija još od nje *Kukuljević*: iznašal nika bi počten'ja još od nje *Jagić, Slamnig, Franičević – Morović, Kolumbić* : iznašal nika bi počten'ja [još] od nje *Vončina*

IZVORI

Rukopisi

R NSK R 6634 (oko sredine 16. st.), nema stihove 523-618.

V *Vartal* Petra Lucića, Arhiv HAZU IV. a. 31 (kraj 16 — poč. 17. st.)

Izdanja

Kukuljević “Suzana od Marka Marulića”, *Neven*, Zagreb, 4 (1855), br. 30, str. 470-474; br. 31, str. 485-49; tekst objavio prema *V*; Marko Marulić: “Suzana”, *Pjesnici hrvatski XV. vieka*, od Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Zagreb 1856, str. 3-12; tekst objavio prema *V*.

Jagić *Pjesme Marka Marulića*. Skupio Ivan Kukuljević Sakcinski, JAZU, Zagreb 1869 (SPH I), str. 73-96. *Jagić* je dotjerao tekst koji je priredio Kukuljević, dodao je kritičke bilješke ispod teksta i naknadne bilješke na str. 6; tekst objavio prema *V*. Usp. *Jagićeve* napomene na str. 3 i 6 te *Kukuljevićevu* na str. LXXVII.

Slamnig *Judita, Suzana, pjesme*. Priredio Ivan Slamnig. Zora — Matica hrvatska, Zagreb 1970 (PSHK 4), str. 91-125; tekst objavio prema *Jagiću*, “a za *Susanu* pogledao sam i rukopis *Lucićeva Vrtla*” (str. 243). Iz samoga teksta razvidno je da nije uzeo u obzir *Jagićeve* bilješke na str. 6.

-
- Franičević – Morović Marko Marulić: *Versi harvacki*, uredili Marin Franičević i Hrvoje Morović, Split 1979, str. 143-166; tekst im se temelji na *R*, ali s intervencijama: “Očite prepisivačeve greške u rukopisu R 6634 popravljene su u tekstu prema Slamnigovu izdanju, odakle su u tekst uzete i pojedine bolje varijante (...)” (str. 349). U “Tumaču i bilješkama” dane su varijante prema *V* (“prema Slamnigovoj redakciji”, str. 349; ni Franičević i Morović nisu uzeli u obzir Jagićeve bilješke na str. 6). “U Tumaču i bilješkama istaknute su glavne razlike u odnosu na ranije redakcije tih djela, bez namjere da se daje kritički prilog za utvrđivanje prvobitnih tekstova tih Marulićevih djela” (str. 349).
- Kolumbić Petar Lucić: *Vartal*, priredio Nikica Kolumbić, Split 1990, str. 506-527; tekst objavio prema *V*, a u “Bilješkama” je dao varijantna čitanja prema *R* i prethodnim prirediteljima (“Ovom prilikom uspoređena su sva dosadašnja potpuna izdanja spjeva”, str. 729).
- Vončina Marko Marulić: *Pisni razlike*, priredio Josip Vončina, Split 1993, str. 54-77; tekst objavio prema *R* (prema *V*, dakako, stihove kojih nema u *R*).

SUZANA
 POČINJE HISTORIJA OD SUZANE, HĆERE HELKIJE,
 A ŽENE JOAKINA. OVOJ SE ZGODI U BABILONIJI, BUDUĆI TAMO
 ZAVEDEN U SUŽANJSTVO PUK ISRAELSKI.
 OVOJ U VERSIH SLOŽI MARKO MARUL SPLIČANIN.

Stvoritelj ki si svih, u tebi postavljam
 Ufan' je riči sih, ke peti pripravljam;
 Zato se ne ustavljam proseć milost tvoju
 Da po njoj upravljam rič i pisan moju,
 Počitat u koju vernost budu žene, 5
 Ke pod mužem stoju, nad svimi počtene.
 Pomogal si mene udovicu hvalit,
 Sad ove družbene hvale pomoz mi dit.
 U svem će tebi bit čast svaka, Bože moj, 10
 Jer lipo govorit i dobro dar je tvoj.
 A vi prim'te ovoj sve ke ste neviste:
 Nauk će bit vam toj griha da ste čiste
 I parvo da biste volile smart prijat
 Ner s mužem ne biste verno hotile stat;
 Jer da ljudi poznat neće grih, ča prudi, 15
 Pokol ga će li znat on ki svaka sudi.
 Budući u trudi babilonske uze
 Puk Božji zaludi prolijuć tad suze,
 Od nje bo ne odpuze dokol, obtičuć svit, 20
 Sunce ne dopuze nakon šezdeset lit:
 Ondi ja s njimi bit muž počtena roda,
 Joakin ki je dit, ki, nimajuć ploda,
 Pojat mu bi goda u mistu tom znanu,
 Tako se prigoda, divicu Suzanu.
 Odkol jiše manu, po pustinji hode,* 25
 Zora ne prosvanu liplja do te dobe,

-
- SUSANNA *R* : *nema u V*
 Joachína *R* : Ioachimoue *V*
 ísraelschí *R* : izraelschi *V*
 ouoÿ v uersih *R* : oueÿ verse *V*
5 budu *V* : bude *R*
6 nad fuimi *R* : nadasfe *V*
20 nacon *R* : nachom *V*
21 Ondi ja *Jagić* : Ondÿe *R* : Ondiye *V*
22 ioachín *R* : Yoachim *V* | nimařuch *R* : ne imiyuch *V*
25 popustigni *R* : popústignu *V*
26 lipglia *R* : lipgliu *V*

Kuda godi hode putem postupaše, Svim ki mimo hode oči zanošaše.	
Svak joj se čujaše, govore krasnije Od nje da ne znaše. Hći biše Helkije.	30
Bile biše šije, a čarnih očiju, Glavice milije ner ti reć umiju.	
Obarvi ter vijju, nad kimi staše val, Ako reći smiju, Bog biše upisal.	
Tko bi podaleč stal, rekal bi: rumen cvit Od ust je nje procvat ali ružice list.	35
Obraz od sniga slit, ne ki je sasvim bil, Da s kim bi smišan bit grimiza niki dil.	
Suknja razlicih svil der do tla nizoka, Kip rasta gorskih vil, tanjahta, visoka.	40
Razuma duboka, mogal bi se reći Do koga hoć roka, ki bi umil izreći, Dostojno hoteći hvaliti i dosti, Uza nju tad steći, sve njeje liposti.	
Da veće kriposti izvarsno cvatihu* Umi ter mudrosti kih ine nimihu.	45
U družbi živihu lipost i počten glas, Složili se bihu kakono s tistom kvas.	
Bud da je rijji klas od takova žita Ner je na glavi vlas kom sključuju lita,	50
Li ova t' procvita tim cvitjem obojim, Kako voća kita sa vrimenom svojim.	
A to darom tvojim, Bože, ter milostju, Na nebi sad kojim prosiva svitlostju U rajskom blagostju, gdi ni nijedan trud,	55
Jer svojom kripostju potlači svit i blud. Znaše bo pravdu i sud i zakone tvoje, I zato jimiše ćud ku ima svet tko je.	

30 helchíe *R* : Telchiye *V*

35 podaleč *R* : na dalec *V*

39 der *R* : dar *V*

42 rocha *V* : roda *R* | chibi *R* : chib' *V*

43 hotechi *V* : hodechi *R*

46 chih ine nimihu *R* : chih ime ne umihu *V*

47 družbi *R* : druxbu *V*

49 Bud daie rigi chlas *R* : Bud da bi rigi glas *V*

55 blagostiu *R* : brastiyu *ispravljeno u bl-* *V*

58 i zato jimiše ćud ku ima svet tk[o] je *Vončina* : i zato gimisje chiud chu ima fuet tchie *R* : Zato imisce chiud sfima sfet i tchoye *V* : Zato jimiše ćud kú ima svet tko je *Franičević – Morović*

Roditelje svoje umiše čtovati, Njih nauk tokoje, i svih poslušati,	60
I od njih primati sve riči ke s' račil Mojsesu ti dati kad si s njim govoril. Takov je poni bil zakon i red u sve Činjen' je njeje dil: tebe ljubiti nad sve	65
I prija blago sve i život izgubit Ner za toj i za sve u nič ti zagrubit. Počteno se nosit najdraže iman' je Njoj biše ter imit u Bogu ufan' je.	70
A muža nje stan' je biše poglavito* U toj tad daržan' je, veruj stanovito. On vino i žito i uli imiše Mnogo svako lito; Joakin to biše.	75
Veće blag ne biše tad meu Žudiji, Ni ondi živiše ki plemenitiji Ali počteniji od puka ki tej dni U Babiloniji za grih odveden bi.	80
K njemu Židove svi kupljahu se svak dan Kako ka knezu ki svakomu biše znan. Imiše širok stan mramorjem sazidan, Iznutra ter izvan kolarju napisan,	85
Doli pak nanizan klondami i sveden, Po klondah ulizan, lašćeć kako meden; Uza nj tarzan zelen mirisne travice,* Srid nje zdenac studen prebistre vodice.	
Okolo stolice kamene stojahu, Nad njimi lozice sincu im činjahu; Kon njih se vijahu stabla perivoja Ka se zelenjahu, ne biše jim broja.	

60 suih *R* : sfe *V*62 moýfesu *R* : Moizesu *V*64 Cignenye gneye dil *V* : çignie gneie dil *R*66 zatoí *R* : zato *V* | v níćtí *R* : u cemti *V*72 mnogo *V* : mnogi *R* | Joachin *R* : Ioachim *V*75 tei *R* : te *V*77 Chgnemu zidoue sui chupgláhuse fuach dan *R* : Kako chnezu on chi sfachomu bisce znan *V*78 chacho cha chnezu chi fuachomu bísce znan *R* : Chgnemu xidouí sfi chupgláhuse sfach dan *V*80 cholurýu *R* : cholurom *V*81 chlondamí í fueden *R* : cholondami sfeden *V*82 poclondah *R* : Pochlondih *V* | lašćeć *Kukuljević* : laschiet *R* : laschieh *V*87 viahu *R* : uoyahu *V*88 nebíse gim *R* : nebisce im *V*

A svaka njih hvoja voća puna biše, Šušnjaše jim foja kad vitar hlopiše; Totu bo rastiše varsti svake drevje, Pod kimi sin biše, dubi, hrasti, jel'je;	90
Čepriši ter borje, ter varbe zelene, Zeleno i javorje, zgor loze vedene, Jabuke rumene i tkunje žutice, A kon njih sajene mendule slatčice;	95
Pak smokve krivice i zamorščice, kih Rado kljuju ptice kad zrilih vide njih. Orasi nakon tih, lišnjaci, kostanje, I kruške slaje svih i šipci ne manje,	100
I ke na pećanje naranče našimat, Al, rižuć na manje, općimo vazimat. Višnje ke budu imat žerak i sladak sok, Črišnjje ke pojimat dobro je izid smok;	105
I praskve kim ni rok targane da stoje, Jere jim sagnje bok kada dan pristoje; Da ne tako koje kladu gnjile na sto, Davno snete s hvoje, oskorušve su to.	110
Biše jih stabal sto, ke kad isušahu, Sedam badanj i po punih namirahu. Tuj se još targahu šešarci visoko I ki jur čarnjahu rogači nikoko. Zdol poljem nizoko miris slaji staše Ner besidom koko izreć se mogaše:	

- 89 uochía puna *R* : puna uochia *V*
91 uarftj fuache *R* : sfache uarsti *V*
93 varbe zelene *Franičević – Morović* : varbe zene *R* : uerbe zelene *V*
94 i *R* : *nema u V*
97 zamorščice *Kukuljević* : zamorschice *V* : zamrschíçe *R*
98 Rado *R* : Rano *V* | zrilih *R* : zrile *V*
99 Orasí *R* : Orisi *V* | chostagne *R* : kastagne *V*
101 napečagne *R* : na pečegne *V*
102 opchimo vazimat *R* : opchieno uximat *V*
103 žerak *Franičević – Morović* : zerab *R* : xarak (*ili –b*) *V*
104 pogimat *R* : poimat *V*
107 ggnile na sto *R* : gnile nato *V*
108 shuoíe *R* : schoye *V*
109 isusahu *R* : ususcahu *V*
110 badagn *R* : Badgni *V*
111 íos *R* : tad *V*
112 çargnahu *R* : çergnahu *V*
114 ner *R* : Neg *V*

Blažak se bušaše s murtilon zelenom, Ruta uzhojaše i mažurana s njom.	115
Jošće stranom jednom sve rusmarin biše, Malo niže pod kom red rusul restiše; Uz taj red grediše još jedan red žilji, Od kih snig ne biše, kad prem pade, bilji;	120
Kaloper sa smilji, s garufli viole, Lica od berilji našvenih po stole. * Lassa dir chi vole, ni pentur na svit bil Toli hitre škole sve spengat ki bi umil.	
Mnju, bi trudno zbrojil zel'ja tere fruti Ali kad takov mnil vartal listo čuti. Na ki čalun spluti mogu se koluri Ki bihu tuj, tuti svitli, živi, puri?	125
Lake ter azuri kad su bili sobom Tolike valuri, stakmil da bi s ovom Razlikom lipotom ka se snesla biše U perivoju tom, ki tako cvatiše?	130
Po njemu teciše vručak vojen posrid, Kon koga pasiše stado pitomih črid; O krajih, zad i sprid, ptičice pojahu, Svijajuć čaše gnjizd, u kih se plojahu.	135
I ki dohojahu: pravo je žardin saj, S čudom govorahu, niki zemaljski raj. Ako je slava taj žardina takova, Pravdene duše kaj jest, ali kakova?*	140

-
- 115 Blasach R : Basilch V | s murtilon zelenom *Franičević – Morović* : smurtilon zelemom R : smurtelom zelenom V
- 118 rusul R : ROZIČ V
- 119 Uz tai R : Ustay V
- 121 sgarufli viole R : Garufli, viole V
- 122 našvenih po stole *Franičević – Morović* : nascuenih postole R : nacifnih postole V
- 123 Lassa dir chi uole V : Lasa dir chi vole R
- 124 scchole sue spengat chibi umil R : schole da spengat sfeb' umil V
- 125 Mgnubi R : Mgnutbi V | fruti R : frutti V
- 130 stachmil dabi fouom R : sfach mil da bi souom V
- 132 cvatiše? : cvatiše. *svi prireditelji*
- 133 vruchiach R : uruchiač V
- 135 chraih R : chrayu V | sprid R : prid V
- 136 ggnisd R : gnizd V | u V : i R
- 137 prauoie zardin R : paruom u xardin V
- 138 nichu R : mnechye V
- 140 praudene R : Prauedne V | chač R : kay V : kaj *Jagić (str. 6)* : raj *svi ostali*

U koj ni zla slova, dobrom vazda plodi,
 Kako zemlja nova ka pšenicom rodi:
 Trudeć se da zgodi ponižen'jem Bogu,
 Ne da se gospodi, kloni kruh ubogu,
 Žive po razlogu, u carkvu dohodi, 145
 Hvalu čini mnogu, molitve ne ohodi;
 Urešena hodi pravdom ter kripostju,
 Čista se nahodi, sva cvate milostju.
 Vikomnjom radostju Bog ti nju odiva,
 Svit s njega žalostju kad ona puščiva; 150
 Žardin pravi biva ne gdi človik tlači,
 Da gdi Bog pribiva kako u polači.
 Raduj se, ne plači, človiče, ni bud lin
 Boga hvaleć, grači, imaš liplji žardin
 Ner imi Joakin ni njega gospoja, 155
 Ako po taj način žive duša tvoja.
 Sad kitara moja obarni glas k onoj
 Dostojna je koja da se da krana njoj
 Nad sve ke vrime onoj mužate hojahu
 Ter u zemlji tujoj zagnane stojahu. 160
 Jur se razhojahu s polače o poldne
 I tja odhojahu, toplina goneć nje,
 Kad Suzana, ne mne da ju tko vijaše,
 Slobodno šetat mne, u vartal ijaše,
 Hladišća zbiraše, li Boga hvaleći, 165
 Da ju tko pažaše, ništor ne sumnjeći;
 Da dva ki sudeći totu prisidihu,*
 Kasno se dileći, napokon idihu.

-
- 141 ni *V* : mi *R*
 142 psceničom *R* : psenicu *V*
 143 Trudechse *R* : Trudise *V*
 145 carquu *R* : çriquu *V*
 153 ni bud *R* : ne bud *V*
 155 Joachín *R* : Ioachim *V*
 157 chítara *R* : çithara *V* | chonoí *R* : honoy *V*
 158 dostoyname *V* : dostofanie *R*
 160 zagnane *R* : xagnane *V*
 161 razhoíahu *R* : rashoyahu *V* | opoldne *R* : opo dne *V*
 164 u uartal ígíafce *R* : u vartal sigiasce *V*
 165 Hladíschía *R* : Hladinschia *V*
 167 prísídihu *R* : prisedihu *V*
 168 napochon *R* : polacho *V*

Popi se zovihu, kim obima dvima Mnoga lita bihu, a malo razuma. Razum pravi fuma nima oholosti,* Ni ostavlja druma duhovne kriposti;	170
I griha gardosti veće se uklanja Ner riba suhosti, nav sike i skanja. Da mnoga poganja ovih dviju biše I zloćud ne manja. Svaki jih umiše,	175
Ča u njem živiše, pokrit i tajati, Ne hteć ča imiše na sartcu kazati; Mogahu se zvati grobi bili izvan, Iznutra imati ki budu gardak stan.	180
Svim se vijahu dan, a markla noć bihu: Toko biše neznan njih grih ki imihu. Ovi zamirihu Suzanu mućeći Kada ju vidihu u vartlu sideći.	
Li u nju zarčeći, uzčudiše se; stav Ter hudo misleći, zajdoše u ljubav: Stahu kakono lav košutu kad preži Kako bi nju ustav pritiskal gdi leži;	185
Ali ki ne reži, ner čeka ujisti, pas Ter o tom jur teži da poteče taj čas: Stiska se, hlepi vas, gori glavu dvigne, Ča želi jat danas da skočiv dostigne.	190
Svaki da odbigne od Boga, odluči, A volju da prigne na zlo ko jih sključi; Sarce jim poskuči kako ki otide, Ki se parvo ruči, opet parvo pride.	195
Da malo poside, staše se tuj kada, Ka van pri ne izide, misal znaše; tada	

169 duima *V* : duma *R*

174 fíche *R* : sehe *V*

176 suachígíh *R* : sfachi gnih *V*

178 fartçu *R* : sarcu *V*

179 usp. *Mt* 23,27

183 zamíríhu *R* : zamirahu *V*

184 vidíhu *R* : viyahu *V*

185 zarčechi *R* : xerčechi *V* | uzčudiscefe *R* : usčudiscese *V*

188 pritíschal gdi lezi *R* : pritisnu chad lexi *V*

189 ugisti *R* : ugist *V*

192 danas *R* : tay čas *V*

194 chogih *R* : choga *V*

195 otide *R* : odide *V*

198 cha uan pri neizide misal znasce tada *R* : Vam pri ner izide misal snasce tada *V*

Riše: “Naša sada volja je jednaka I tuj imit rada za kom se potaka.	200
Eto prez junaka totu smo se stali,* Nitkor nas ne saka kad smo tuj upali; Polakčav stupali, libe se, pojdimo Ter niz onej skali dolika sajdimo.	205
U vartal idimo pod onaj slimena Ter se muče skrijmo čekajuć vrimena.” Nimahu imena Božjega na pamet, Da djavlja simena puna biše pamet. Biše svaki njih sžet ljubavju nečistom, Svuda svezan i spet zamčicom tom istom.	210
Tako steć za mistom gdi stablo jablana Šćićaše njih listom — i dojde Suzana S dvi rabe, neznana ča se barši o njoj, Ke pečali rana zadit se hoće njoj. Mnogi tad biše znoj, krisove nesmerne, Reče rabam zatoj: “Rabe moje verne, Pojdite operne k shranam ke uzdarže Urehe biserne, dones’te najbarže Masti ka se starže s driva baosamita Kada sok izvarže narizana kita.	215
Još ul’ja nalita da je čašica, vim, Ter kartom povita: i nju dones’te, s tim Da se namažem svim kada se operem I suj toplinu tim od sebe odrenem.	220

-
- 199** najca *R* : nama *V*
200 chomse *R* : chonse *V*
201 prez *R* : brez *V*
202 tuí *R* : tu *V*
203 polachçau *R* : polahçaf *V*
204 oneí *R* : oue *V*
206 schrigmo *V* : fchrímo *R*
208 diafglia *V* : dýaula *R*
209 sžet : szet *R* : uzet *V* : ’zet *Franičević – Morović*
212 schíhíasce *R* : schihasce *V*
215 nefmerne *R* : nezmerne *V*
217 chshranam che uzdarze *R* : Hshranam che uzderxe *V*
218 naíbarze *R* : nay berxe *V*
219 chase *V* : dase *R* | sdríua baosamíta *R* : szdriua Balsamita *V*
220 ízuarze *R* : izverxe *V* | chíta *R* : hita *V*
221 ulía *R* : uli *V*
224 toplinu *R* : teplinu *V*

Odovdi ja ne grem, a vi toj hitite I vrata vartla prem za sobom zaprite, Da človik, ni dite, ni ini dojde tuj, A kad se vratite, da put namažem suj.” Idošē i samu nju u vartlu ostaviše, I pri ner stvar ovu one opraviše, Starci se spraviše i potekoše k njoj; Ča htihu, praviše tere rekoše njoj:* “Eto na misto toj nitkore ini ni, Nere ti sama koj ljubav nosimo mi. Vanka su ini svi, vrata otvoriti Ni može tko, ni smi. Tko nas će viditi? Zato ugoditi nam ne krati sobom, Jer se poljubiti odlučismo s tobom. Ako li neć, Bogom priseći ćemo steć Mladića da s tobom zatekosmo ležeć. Da toj ne vide hteć, rabe s’ odpustila, Nitkor da je tuj mneć, š njim si se ljubila.” Staše ublidila Suzana u strahu Kakono prizrila jabuka u prahu; Uda joj darhtahu kakono tarščice Kimi tuj gibahu vitri kon vodice; Plačuć pade nice, sama se bijaše Rukami uz lice ter gorko uzdihaše. Suze prolivaše nevoljno tužeći, Paka govoraše sagrišit ne hteći:* “Ajme, toj slišēci ter da sam od svuda Stisnuta videći, bižat ne umim kuda. Ako dila huda s vami tuj učinim, Kako Božja suda uteć mogu, ne vim. Ako li ne učinim ča budete hotit, Ruke će vaše, vim, mene pravu zgubit.	225 230 235 240 245 250 255

225 auí toí R : ý uý to V

226 uartla R : vertla V

229 gnu R : gnuy V | uartlu R : vertlu V

230 ouu R : ouuy V

233 iní ní R : ni ini V

236 tcho R : to V

238 odlučismo V : od lučilismo R

242 tuí R : tu V | scgnimfise R : sgnimsesi V

251 Aýme toý R : Hayme to V

253 tuý R : toy V

Da volju ne prostit životu ovomu, Ner tako sagrišit Gospodinu momu, Ufan'je u komu vazda stavljat haju: Zato t' grihu tomu pristati ne haju.	260
Platit će Bog vaju ki tako činite; Pravda da je u rajju, ali vi ne mnite?" Zatim kako dite suzeći vikat ja, Boječ se da prite ino ne učine ča.	265
Vapaj videći ta, viknuše i starci; * Ču pastir niki i sta mneć da su tovarci. Mnil bi da su jarci, brade da jim zgleda, Petesi kljuvavci, k nosom da prigleda;	270
A da svih razgleda, tako se meni mni, Rekal bi: "Goveda taka su kako vi." Debljega od njih ni človika tuj bilo,* Zato mislimo mi ča biše njih tilo!	275
Pjahu vino cilo, meso šapranjeno Jidihu pritilo i još papranjeno, I ča napravljeno bude na tarpezi Kada je stavljeno da jidu hercezi.	280
Svih jistvin lavezi bihu tarbusi njih, Zakona ni lezi ne biše nike u njih. Takaj objist u kih gospodovat bude,* Dobrotu u onih hudoba dobude.	285
Takovi da sude, tko more kuntent bit, Al tako da blude popovstvo hteć nosit? Tarbuš bo pjan i sit slidi puteni blud, Čistoću pronosit njemu je teško i trud,	290
I kad sidi na sud tere je dar prijal, Neće molit zalud ki mu ga je pridat. Daleč sam zaridal, vrime se je varnut, Gdi sam vapaj slišal koga moćno bi čut. Gledajte dobro nut ča će se zgoditi, To t' će sad moj leut zvoneć govoriti.	290

265 uidechí ta R : uide hita V

273 scapragнено R : safragнено V

274 pritilo i yosc V : pritilo yosc R

275 na prafglieno V : napraglíeno R

276 stafglieno V : staglíeno R

282 tacho da blude R : tachof da bude V

287 uarnut R : uernut V

289 Gledaíte R : Gledaye V | çachiefe R : çasechie V

290 totchíe R : Tochie V

Jaše se shoditi sluge Joakina, Starci govoriti ča biše vašćina,* Ka rič vele ina od one čut biše Kuno sva kolina židovska hvališe. Svi se zamamiše, jere nigdar takov Glas čuven ne biše tad bi rečen kakov.	295
Kakono na nakov bjeno oslabi se, Lice tih junakov toko zasrami se; U tugu stavi se pečalna obitil I stoga zavi se u čarn rušan mantil.	300
Plačan je svaki bil, nitkor sarcu ne da Pokoja; ti bi mnil martvu da ju gleda. Jad garlu priseda od toke netore, Ona strahom preda jer ju pravu tvore; Ne da ju umore boječ se, ner da od nje Glas koga govore ostane nakon nje. Dali uzdan' je nje, u Bogu ko stavi, Vazda biše u nje, nigdar ju ne ostavi.	305
Sunce se jur zavi za more dolika, Dan za sobom zani, noć osta gorika. Svu noć d'jabolika družba starac dviju, Misleć zla tolika, ne saža očiju: Taj nesan bi njiju; da ini Suzane I bližik nje sviju, kimi briga gane. Ona ne sustane tužeći se Bogu I moleć: kad svane, da pozri nebogu	310
Ter u tom nalogu krivine, ku čuje, Po pravde razlogu došad obaruje. Neka se očituje laža, himba, zloba, Kako potribuje varlost, i hudoba	315
	320

291 shodítí *R* : schodíti *V*

293 Cha rič *R* : Karit *V*

295 Suše *R* : Sfile *V* | nígdar *R* : nigda *V*

297 oslabi se : oslabíŕce *R* : oslabisce *V* : oslabiše *svi prireditelji*

298 liče *R* : lita *V* | za sramíŕce *R* : zasramisce *V*

299 stauíŕe *R* : stauisce *V*

300 zauíŕe *R* : zauisce *V*

301 sarcu *R* : sartcu *V*

303 príŕfeda *R* : prisida *V*

310 noch osta *R* : necho sta *V*

311 dýabolícha *R* : Dyabolika *V*

312 nefaza *R* : nesuza *V*

314 bližik *Jagić* : blizich *R* : blixih *V*

320 varlost, i hudoba : v̄arlost i hudoba *Kukuljević* : v(a)rlost i hudoba, *svi ostali*

- Kom htihu taj oba karv njeje proliti,
 A svu u toj doba sramotu pokriti;
 A to t' neće biti, jer će laž iztašćat,
 Bog će toj hotiti, istina čista ostat.
- Poče zabiljivat zora, s istočnih stran 325
 Sunce se podivat, jur svanu svital dan.
 Na Joakinov stan skupi se tada puk
 I ne dili se van, totu se jur zavuk,
 Dokla moć Božjih ruk, ka svuda dosiže,
 Lažu pravdom potuk, istinu podviže. 330
 Kad se svak tuj slize, došadči popove,
 Postupiše bliže, gdi stahu stolove;
 Na katidre nove visoko sedošē
 Ter tu riči ove tudje podvigošē:
 "Zovite", rekoše, "ovdi hćer Elkije,* 335
 Jer dilo nje loše hoće da se ubije.
- Čano tko usije, ono t' i požanje,
 I požav izvije veće ali manje.
 Kruh, kino kraj zvan je, čist da je, budeš mnit,¹
 A jida pogan' je drugda bude imit. 340
 Veruj da more bit ča nigdar mnil ne bi,
 A to se neće skrit, puće, sada tebi;
 Svak se čudi sebi, da hteć se natklonit,
 Odnam zatvor grebi, nosa će odklonit
 Ter će se uslonit na rič ka je prava, 345
 Pravdi se poklonit, da je Bogu slava.
 Suda je neprava sudac i človik on
 Kino ne pristava da se spuni zakon."

323 iztaschfāt R : istaschiat V

324 toŷ R : to V

325 zabigľuāt R : zabigľieuat V

329 dosize R : dostixe V

331 kadse V : Chade R

333 chatfdre R : katride V

335 elchē R : elhie V

339 Kruh, kino kraj zvan je, čist da je, budeš mnit, : Chruh chīno chragľ zfagne čist dafe budefc mnit R : Chruh chino chrag zuagne čist daye budesc mnit V : Kruh, ki no kraj zvanje, čist da je budeš mnit, *Kukuljević* : Kruh, ki no kraj zvanje čist da je, budeš mnit, *Jagić*, *Slamnig* (kino) : Kruh kīno kralj zvanje čist da je, budeš mnit, *Franičević* – *Morović* : Kruh kīno kraj zvanje čist da je budeš mnit, *Kolumbić* : Kruh kino kralj zvan je čist da je, budeš mnit, *Vončina*

343 natchlonit R : nadchlonit V

Od tih besidi zvon hinbeno zvonjaše, Dobar imiše ton, a hudo mišljaše.	350
Jošće puk ne znaše ča izreć hotihu, Zamamljen čekaše da čuje nje zgrihu	
Od keno svi mnihu da su čudi čiste, Kakono i bihu nada sve neviste.	
Nju i rod nje iste tad dozvat ne bi lin Vladike Kaliste ki totu biše sin.	355
I oto t' Joakin i žena grede s njim,* Za vidit toga fin, i s rodom svojim svim.	
Zlovoljnu grihom tim Suzanu htijahu Obvrići starci, kim i zgubit mišljahu;	360
Smiljen'ja nimahu. Ona poniknuf sta Jer ju zloglašahu vaščinom ku ne zna.	
Pečalna biše sva da ju ne osude; Li ne hti pojti tja dokla ju ne sude.	
Tad oni ki žude hudobu svu tajat Rotom laže hude počeše obnajat;	365
Boga se ne bojat nju pravu kriveći, Od ljudi sram nimat svim pukom hineći.	
Ustaše i steći da glavu odkrije Riše, vidit hteći čano jih još grije.	370
Odkri se i vije dvignu, pozri gori Da ju Bog od jije otme, ki sve stvori.	
Oni tad uskori, posrid puka stoje, Na glavi nje zgori staviv ruke svoje,*	
Rekoše: "Ovo je ku dojtí pitasmo, A od nje stvar to je ku mi dva gledasmo.	375
Pošadči šetasmo po perivoju tom, Ter nju ugledasmo i nje dvi rabe s njom;	
Ke kad odsla domom i jur pritvori vrat, Mladac stazom jednom dojde k njoj i ja stat.	380

349 hínbeno R : himbeno V

350 a R : da V

352 zgríhu R : izrihu V

356 chaliste R : čaliste V

357 Iotot V : I tot R

359 zlouoglnu R : Zlouoglni V

360 i zgubit : izgubít R : izgubit V i svi prireditelji

361 nimahu R : neimahu V | ponichnuf V : ponichnu R

367 kriveći Jagić : chríuehí R : chriyuchi V

371 Odchrise V : Odkrifce R | ufe duignu R : uye duignuf V

374 glauí gne zgori R : glauu gne szgori V (Stihovi 373-374 u R se nalaze nakon stihova 375-376; prepisivač je primijetio svoju pogrešku, pa je desno od stihova 375 i 373 napisao križić.)

Kako da bi bil tat, poče se obzirat Pak, nju za garlo hvat, ča htiše pribirat. Tako mi zamirat počan, potekosmo, Da tekuć ponirat, jat ga ne mogosmo.	
Nju jamši, rekosmo: 'Tko s tobom biše, tko?' Zamani soposmo, ne hti nam reći to. Mi smo vidili ovo, vam svidočimo tuj, Gdi sliša sve mnoštvo, sad vi sudite njuj."	385
Čuvši besidu suj, viru jim podaše Ter pravu ženu ovuj na smart kondemnaše;* Jere pogledaše na starost, čast i broj Ovih ki pravljaše da su vidili toj.	390
Pismo bo veli ovoj: da rič, svidoči ku Jazik troj ali dvoj, verovat imaš nju; Koliko veće us tu da popove bihu, I sudci, i lit, mnju, veće svih imihu.	395
Svi poni hotihu zakon obslužiti I, ku krivu mnihu, kamen'jem pobiti. Ona ja vapiti: "O svemogi Bože,* Prid kim se sakriti ništore ne može,	400
S nebeske ti lože otajstva sva vidiš I sudiš. Tko može reć da ča ne vidiš? Svaka ti prividiš, svaka t' su otvorena, Svaka razuvidiš pri ner su stvorena.	
Ti znaš potvorena da sam ča u mni ni, Lažno su smišljena svidočtva pram meni. Pravden si, Bože, ti, ne htij me ostaviti, Kako tva milost vi, raći me opraviti;	405
Raći me zbaviti ovoga priroka, Premda pribaviti životu neć roka: Težina ni toka umora trudnoga Vaščine jest koka i glasa hudoga."	410

382 pribirat *V* : pribíuat *R*383 Tachoy *R* : Togay *V*385 ýamsí *R* : Gamsci *V* | tcho *R* : to *V*389 uirugim *V* : úruím *R*390 prauu *R* : prauí *V* | cōdemāfce *R* : condenasce *V*391 starost *R* : staros *V*393-4 usp. *Pnz* 19,15394 ýazih *R* : Jezich *V*395 Cholicho *R* : Chocho *V*406 Laxnosu *V* : lasnosu *R* | suídoctua *R* : sfidostua *V*407 nehtyme *V* : nehtime *R*408 raćíme *R* : raćme *V*410 pribauti *V* : príbuatí *R*

Tako ti neboga pojaše tuj pisan, I glas nje, do Boga došad, bi uslišan; I zato pedipsan bit će ki zlom vori, Ki, budući grišan, grihom pravih tvori.	415
Da ti, koga mori jazik nepravdeni, Znaj da Bog govori: blažen progonjeni,* Blažen nevoljeni za pravdu ki bude, Ni bati gvozdeni njemu t' ne naude.	420
I kino ga hude, kunu, psuju, biju: Njemu ti ne ude, sebi grih nadiju. Van'jel'ja ti diju: ne htij strah imiti Tih ki moć imiju samo put zgubiti;	425
Da hotij nositi onomu strah i čast Ki more zabiti put s dušom u propast. Li gorkost i neslast neprava sujen'ja Bližnjim nje ne da last, poljuti tužen'ja;	430
Jer znahu zgrišen'ja u njoj da nisu ta Kriva svidochen'ja njoj napartiše ka. Joakin tada zja prid starišinami Tere vapiti ja s plačem i s tugami:*	435
“Ojme, koja vami naglost takoj ganu, Vašimi rukami dat nam smartnu ranu, Ni čekat da stanu ter da odgovorim Za moju Suzanu i nje prav otvorim.	440
Ča ćete da stvorim, pokol odlučiste, Pri ner progovorim, s njom me razlučiste; Nepravo sudiste, toj smiju reći vam, Jer ne dopustiste prav našu skazat nam.	440
A ja ti dobro znam hudobu starac tih, Ku me je reći sram prid licem vaju svih. Da ča ću svadit njih, krivi jimi ste vi,	

415 zato *R* : tacho *V* | uorí *R* : tuori *V*

418-419 usp. *Mt* 5,10

422 neude *V* : neprude *R*

423 usp. *Mt* 10,28 / nehtiy *V* : nehtí *R*

423-4 usp. *Mt* 10,28

425 hotij *Jagić* : hotí *R* : hoti *V*

426 zabítí *R* : zgubiti *V* | sdušcom *R* : zduscom *V*

433 Ojme *R* : Hoyme *V* | tachoí *R* : tacho *V*

435 Ní çechat *R* : Neçechat

437 pochol *R* : pochlu *V*

438 me *R* : ne *V*

439 toj *R* : to *V*

443 chriuiгимifte *R* : chriuiSTEMI toy *V*

Razbora ja ne mnih da toko u vas ni.	
Ne scineć ča su i ki, ki lažu tvoriše	445
Pram ovoj u koj mi znamo ča živiše,	
Verovani biše hinbe napunjeni;	
Ki pravo hodiše, ostaše osujeni.	
O Bože pravdeni, vidiš da takova	
Zgodiše se meni nikomur kakova;	450
Ne bih rekal slova da bih ne znal viru	
Ku vazda nosi ova s kom 'vo sad umiru:	
Toliku nesmiru hoćeš li podnesti,	
A ki suz utiru pravih ne unesti	
Od ruk njih ki svesti smili su krivinu,	455
Ne misleć podsesti tve pravde istinu?	
A ti, ku stvar inu, ženo mila, čekaš,	
Na tuj smart nemninu pojti jur ča predaš?	
Bogu i meni znaš da prava jes' u tom,	
Utišiti imaš sebe misal'ju tom.	460
Utišen'je s tobom budi tva vernosti	
I tva dobrotu s njom, u koj ni ckvarnosti.	
Tim bud'te žalosti, kih krivih ubiju,	
Ne kim u naglosti pravim smart zadiju.	
Dušu svoju biju kino pravih kolju,	465
Njim škodu ne diju, premda jih zakolju.	
Tuj grih u nevolju vikomnju ne goni,	
Da svoj, kino volju krivim putem goni.	
Ki ustarpj poni muku, smart i škode,	
Ne sagriša oni pravom stazom hode:	470
Ustarpin'ja brode dovode na pokoj,	
Gdi se sveti shode, taka je kripost toj.	
Tarpili su takoj i sveti proroci	
Podnoseć smart i boj, pravdom pašuć boci.	

445 Neŕçinech R : Nescinif V

446 uchoÿ R : uchom V

447 Verouani R : Virouani V | hinbe R : himbe V

453 hochiescli V : hochielí R

456 podsesti R : podnesti V

459 ies R : yesi V

461 uerností R : uernosti V (možda treba čitati: vernost ti)

462 çquarností R : çquernosti V

465 biu R : ubiyu V

469 ustarpj R : usterpi V

470 stazom R : staxom V

471 Vstarpínía R : Vsterpinya V

474 za izraz usp. Iz 11,5; Ef 6,14 / pasuch V : pascuih R

Puka segaj otci raztarše Izaiju,	475
Zatim, tekuć roci, pobiše Hjeremiju;	
Takoj Zakariju i mnoge još ine,	
I š njimi Uriju. S nepravde svit gine.	
Da on ti ne gine, o Bože, ki na toj	
Složi: pri da zgine ner slomi zakon tvoj!	480
Zatoj se ti ne boj, ženo; tuj nalogu	
Podnes i kripko stoj, budi prava Bogu:	
Ali t' će on mnogu plaću za toj podat,	
Ali, primak nogu, oteti i ne dat.	
Utišen ću ostat ča godi se zgodi,	485
Da veće ako pristat bude da slobodi;	
Jer prez tebe ovdi kako ću s' obiknut,	
Biser da mi rodi, neće mi se viknut.	
Daj tim ću dostignut koju godi lakost	
Kad misal uzdvignut budem ti na slatkost,	490
Kuno tvoja lipost i tvoja vera ta,	
Posluh tvoj i kripost životu momu da.	
Bolest ćeš biti ma, od mene da odpade;	
Radost da sa mnom sta kada me dopade.	
Ni kare ni svade naša ne ču ljubav,	495
Do konca u sklade tarpil je život prav.	
Zato u Bogu stav sarcem misal tvoju	
I njega ne ostav, dat će t' milost svoju.	
Milošću sad moju pri tebi ostavljam,	
Li još te ne ohoju ni s' tobom rastavljam.	500
Ufan'je bo stavljam i uzdam u Boga,	
Ter se vidit spravljam konac suda toga."	

475 raztaršce R : rastarsce V | Isafu R : izaiyu V

477 usp. 2 Ljet 24,20-22

478 usp. Jr 26,20-23 / scgnimi V : scgnim R

483 Alitchie R : Alichie V | zatoj R : zato V

484 primach R : primah V

485 Vtiscenchiu V : V'tešcenchiu R

486 uechíe R : uech V | slobodí R : oslobodi V

487 prez R : brez V

489 Daÿ R : Dagl V | lachost R : lahchoſt V

494 samnõ R : samnon V

495 ne çu V : nechiu R

496 tarpííe R : terpilye V

498 i R : Li V

499 ostafgliam V : ostuagliam R

500 neohoju R : ne hoyu V

Govoren'ja svoga on rič prostiraše, Suzana neboga suzami ronjaše, Ter muče slišaše jadi ponavljaše	505
I gorko pihaše s njim se razdiljaše; On, rič ustavljaše, milo ju zagarli, Lice s licem staje, jadajuć u garli.	
Toj ne bi u harli, dugo se daržaše, Nisu suz utarli dokla se rastaše.	510
Pak ju pozdravljaše redom svi od roda, Svaki od njih cviljaše, obraz plaka voda. Zatim malo toga jaše nju voditi, A oni jur stoga povećma tužiti.	
Ja plačem zvoniti i vapjem oni stan Kad jaše goniti da jure pojdu van.	515
Svaki bližnji ter znan blizu nju slideći Gredihu, dvižuć dlan u nebo moleći; Bogu govoreći: "O Bože, dostojaj Smilit se videći da prava jest ovaj,	520
Ka voli život saj ostavit počtena, Ner živit u grih taj da je nepočtena; Vazda ovaj žena mnogu ti čini čast, Ne daj da je ubjena, pomoz ju tvoja vlast!"	
Da kim biše oblast vrimenju smart zadit, Vrimenju skončat slast, li htihu ju ubit, Nastojeć nju vodit ka mistu onomu Rekoše ju pobit kamen'jem na komu.	525
Milost Božja k tomu hoti prigledati, Ter puku ovomu ubit nju ne dati;	530
Hoti ukazati milosardje svoje, A ne dopuščati da zgine prav tko je.	
Ništar ne postoje, ditetce nadahnu Ki, srid puka stoje, besidu iskahnu; I pri ner pridahnu, čuvši ga svi, staše, Svak stope uzmaknu, svi ga pogledaše.	535

503 fuoga R : stoga V | rič R : rýt V

505 ponafgliaye V : pořaugliaje R

509 harlí R : herli V

511 pozdrafgliasce V : pozdragliasce R

512 fuachí R : Sfach V

513 gnu R : yu V

523 — 618 nema u R (nedostaju dva lista rukopisa)

529 k tomu Kukuljević : htomu V

- Jošće ne imaše lit deset rasti sve,
 Tere vapijaše: “Čist sam ja karvi te.”
 Riše mu: “Riči ke, reci nam, jesu toj,
 Danilo, totu ste?” — ime mu biše ovoj.* 540
- A on smino ustoj većma ja vapiti
 Tere skupščini svoj tako govoriti:
 “Tako l’ osuditi tuj izraelsku hčer,
 O puče mahniti, na smart hotiste der?*
- Sud ne čineći ver, ni hteći razabrat 545
 Tih starci dviju kler ča je htíl nalagat.
 Varnite se! Saj trat kriva svidočtva sud
 Pravo je retratat, a ne upast u blud.”
- Varnut se ne bi trud, opet se skupiše 550
 Vidit svidokov ćud ki ju osvadiše.
 Danila činiše da sede posrid njih,
 Ter mu govoriše tad starišine svih:
 “Sedi ter sud ovih! Dajemo čast tebi
 Kladuć te više svih, Bog te obra sebi;*
- Taj bo razum ne bi vidil se od tih lit 555
 On ki je na nebi da s tobom ne bi bit.
 On ki je stvoril svit i ki zna dila svih,
 Tko je prav, tko kriv mnit, hoće da sudiš tih.”
- Reče jim: “Dviju sih razlučit imate,
 Da sud pravad Božjih od mene slišate, 560
 Tere da poznate ča starci lagaše
 Kada jur uznate ku misal imaše.”
 Pokol jure staše razdruženi taj dva,
 Kako on veljaše, jednoga k sebi zva.
- Reče mu: “Starost tva u zlo se stučila,* 565
 Platit će dila sva ka je zlo slučila;
 Krivih je pustila nepravo sudeći,
 Pravih osudila zakon ne uzdaržeći,
 Gospodin veleći: brezgrišna ne ubij,

538 karvi *Franičević* – *Morović* : kervi *V*

540 Danilo, *Kolumbić* : Dinilu *V* : Danilu *Kukuljević* : Danilo *Jagić* | ime *Kukuljević*:
 Hoyme *V*

544 mahniti *Vončina* : smahniti *V* i *svi prireditelji* | na smàrt *Kukuljević* : nasc mert *V*

546 dviju *Kukuljević* : duyu *V*

547 Varnite se! Saj trat : Varnite se saj trat, *Kukuljević* : V(a)rnite se saj trat; *Jagić*,
Franičević – *Morović* : Varnite se saj trat! *Kolumbić* : Varnite se! Saj trat,
Vončina

549 Varnut se *Franičević* – *Morović* : Vernutse *V*

560 Božjih *Kukuljević* : boxih *V*

569 ne ubij *Jagić* : neubi *V*

Pravdena videći, smarti mu ne zadij.	570
Reci mi sada gdi jesi vidio nju I s onim mladcem ki k njoj dojde tada tu.	
Rec mi: pod voćku ku stavši se ljubiše, Pokol ti stvar taku reče da činiše.”	
On reče: “Zapriše vartlu vrat zaporom, A paka sidiše pod gorskim javorom.”	575
Ostrim odgovorom Danil ga opsova Da takim potvorom taku laž ukova, Govore: “Laž ova, haj starče nečisti, K tomu se osnova da tebe posvisti;	580
Na glavi t’ će sisti i g zemlji te pribit, Tako t’ će prisisti da će te pogubit, Meč će te raskusit suda nebeskoga, Jere ti osudit smio si pravoga.”	
Odpeljav parvoga, Agaba po ime, Zva k sebi drugoga, ki staše sa svime. Reče mu: “O sime Kajina, ne Jude,* Pritisnu te brime tvoje volje hude;	585
Pameti si lude, prihini te lipost, Tko bo se ne bljude, pasti će se niz most. Smami ti put i kost tva mahnita želja, Ter manenu starost do jame dopelja.	590
Bludom vazda melja himba vaju, tere Priteć u strah pelja izraelske hćere; One se k vam stere, s vami govorahu, Za vami se vere, hoteć se topljahu.	595
Smarti se bojahu, a ne Bogu zgrišit, Zato t’ ne hajahu zakona ugrišit. Da život razdrišit Helkije hći voli, Ner zakon ulišit: verna biše toli.	600
Sad jere ni koli stvar inu počitat, Tuj mi rec pri stoli ča te budem pitat: Kada se vi sticat počeste k njoj poni, Pod kim stablom ticat jaše se tad oni?”	

570 ne zadij *Jagić* : nezadi V

569-70 usp. *Izl* 23,7

571 vidio *Kukuljević* : uidiyo V

575 vartlu *Franičević* – *Morović* : vertlu V

583 Meč će te *Jagić* : Mechiete V

599 Helkije *Slamnig* : Heliye V

On usta odkloni i reče visoko:	605
“Pod borom ki kloni sincom u široko.”	
“Haj, haj, ali toko smiste lagati vi” —	
Reče Danil — “koko poganin sminan ni?”	
Da Bog, ki svaka vi, s nebes posla doli	
An’jela, tebe ki prisiče napoli.”	610
Vidiv svi okoli da su svidočtva tih	
Razlučita toli, poznaše himbe njih;	
Poznaše da oni svih lažom uгнаše u blud,	
Ubit Suzanu kih odlučil biše sud.	
Prokleše starac ćud kino su lagali*	615
Ter dati pravim trud s himbom su napali;	
Pak su se ustali k nebu ruke dvižuć	
I veli i mali Bogu zahvaljujuć.	
Jer ki, njega čtujuć, u nj ufan’je stavlja,	
On njega milujuć nigdar ne ostavlja.	620
Sveto pismo pravlja: ki ufati bude	
U Bogu, opravlja smućen da ne bude;	
Koga li dobude hudih dili napast,	
Bog ti ga zabude, uzletav hoće past,	
Ojme, tere dopast paklenih djavljih ruk,	625
Nigdar od njih odpast, jure se k njim zavuk.	
Tako ti ovi puk, tako t’ svi govore,	
Metaše u klobuk da sudom pritvore;	
Pritvoriv, da stvore tim dvima smart pravo,	
Ki htihu da umore Suzanu nepravo.	630
O Božja opravo, moć tvoje istine	
Ča brani, jest zdravo, ča ne brani, gine.	
U tebi ni hine. Oni se ne ganu	
Ki volju tvu čine, u tebi t’ ostanu;	
Ovim ti ne svanu ki se ne bojaše	635
Da protiva stanu istini ku znaše.	
Njih ti savezaše opako rukami*	
Tere jih pognaše bijući nogami;	

619 (*Odavde opet i R*) ugn ufanje *R* : u ufanye *V*

621-2 usp. *Ps* 125(124),1

622 *oprauglía R* : *uprafglia V*

623 *Chogalí R* : *Chogoli V*

624 *uzletav Jagić* : *uznetau R* : *uznetaf V*

625 *Ojme R* : *Hoyme V*

631 *tuoye V* : *tuoy R*

637 *sauenzašce R* : *zauezasce V*

Saržbe vekši plami žežiše bo puka Ner oganj u slami uničen kad buka.	640
Zato njega ruka toli ljuta biše, Jer od srama skuka da dva svih hiniše; Da dva starca smiše svim pukom voditi, Lažuć kuda htiše krivo svidočiti.	645
Svi poni hititi da jih peljaju van Jaše ter hoditi, pustiv za sobom stan. Grih njih svim biše znan, svi ti jih psovahu, U pleća uparvši dlan naprid jih tiskahu;	650
A oni hojahu poniknuvši nici Jere se sramljahu dvignut gori lici. Tako razbojnici oni dva gredihu Židovski vojnici kada jih vedihu, Kih obisit htihu goneć iz grada van — Svećali toj bihu — Isusa obistran.	655
Smart njih bi tacih ran, inacih oviju, Kih izved oni dan, ubiše obiju Smlativši jim šiju stinami hitaje, Dokla jih ubiju, nigdir ne pristaje. Oni se zibaje, malo se vartiše, Udorće primaje, pak sobom udriše:	660
Tako t' umoriše obiju. Konac taj Laže njih imiše: to t' kažu pisma saj. A ti ki čteš, ne daj da tobom oblada Volja nika takaj ka panjke naklada Ter družih razklada i psuje i hudi,* Ništar ne otklada da komu naudi. Boj se Božjih sudi, takih Bog ubija, Čuj se lažnih ćudi, laža zlo navija.*	665

639 Sarzbe uechsi R : Serxbe uechi V

644 chuda R : huda V

647 gnih R : gnim V

648 u pleća uparvši : u plechía u parfí R : Vplech' uparsi V : u pleć(a), u p(a)rsi svi prireditelji (-ih Kolumbić). (Za ispušteno "v" u glag. pril. prošlom na -arvši usp. "Judita", V, 21 "odparfci"; V, 22 "nastarfci".)

651 usp. Lk 23,32

654 toÿ R : to V

655 gnih bi R : bi gnih V

657 Smlatufšígim R : Smlatiscegim V

658 nigdir R : nigdar V

665 razchlada R : rasklada V

666 neotchlada R : ne od klada V

A toj ti napija laž, Gezi cića ke*	
Gubav se zavija, kako se u knjigah čte.	670
Nitkor hudobe s te neće dobro imit,	
Svi se hine ki mne da jim će laž probit.	
Poni se uklonit svaki laže nastoj	
I na pamet imit da je hći djavlja toj.	
Istine ne ohoj, Bog se tim naziva,*	675
S istinom vazda stoj; tko u njoj pribiva,	
U Bogu počiva i Bog počiva u njem,	
Bog ga ne zabiva pomagajuć u svem,	
Kako Suzanu prem, ku hudi hoteći	
Ubit, bijući bičem, on ote braneći,	680
Dostojno videći da nju biše branit,	
Kano, ne cineći život ni glas shranit,	
Voljaše se stravit vašćinim zgubljen'jem,	
Ner dušu udavit skrovitim zgrišen'jem;	
Voljaše s naujen'jem zla glasa umriti,	685
Nere s nepočten'jem otajnim živiti.	
Ku toko hvaliti starih mogu slova,	
Hvaleć govoriti da je kako ova?	
Ni bila takova ni Penelope, ka	
Verno vrimenova dokla muža ščeka;	690
Ni kano ne čeka Alcesta obrati,	
Da muž živ počeka, sama smart prijati;	
Ni kano ostati, kad muža izgubi,	
Ne hti, da skončati s žeravom u zubi;	
Ni kano zagubi i čini zaklati	695
Ki ju silom ljubi, vernost hteć skazati.	
Časti dostojati Sulpicija ne bi	
Mogla, ku imati dostojna ova bi,	
Istina premda bi da Rim u vrime nje	
Iznašal ni ka bi počtenija od nje;	700

- 669 gezí R : yeçi V
669-70 usp. 2 Kr 5,21-27
674 dÿafgla R : Diafla V
675 usp. 1 Iv 5,6
680 bičem Jagić : biem R : biyem V : bičem Kukuljević
683-684 (Stihovi 683-684 u R se nalaze nakon stihova 685-686; prepisivač je primijetio svoju pogrešku, pa je desno od stihova 686 i 684 napisao križić.)
691-2 usp. Platon, *Gozba*, 179b
693-4 usp. Plutarh, *Brut*, 53
695-6 usp. pseudo-Sekst Aurelije Viktor, *O znamenitim ljudima*, 55
697-700 usp. Plinije Stariji, *Prirodoslovlje* 7,120; Valerije Maksim, *Spomena vrijedna djela i izreke*, 8,15,12
700 Iznašal ni ka bi počtenija od nje : iznasçal ní chabí poctenÿa od gne R : Iznasçal nichabi poctenÿa yosc odgne V : Iznašal nika bi počtenija još od nje Kukuljević : iznašal nika bi počten'ja još od nje Jagić, *Slamnig*, *Franičević – Morović*, *Kolumbić* : iznašal nika bi počten'ja [još] od nje *Vončina*

Da toj počten' je te nevoljom skušeno Ni bilo kako se, ni tako strušeno. Dilo uzvišeno Lukrecije onoj Bilo bi sniženo da se priloži ovoj;	
Prista ona u toj, zgrišit a ne zgubit Počten glas, i zatoj sama se hti ubit: Suzana zagrubit Bogu ne htijaše, Zato ni glas zgubit, ni život hajaše;	705
Toj se pristojaše njoj, ka veće Boga Ner sebe ljubljaše. Takoj ljub'mo toga, Ljub'mo ga samoga nada svim, ne hteći Cić straha nikoga zgrišit zlo čineći.	710
Takovu videći Suzanu, svi staše, Ter se veseleći, Bogu hvalu daše; Pak se popeljaše opet na oni stan Tere se čtovaše vino lijuć u žban.	715
Ki bi, ki ne bi pjan, kunfete nesihu U pehare na dlan k onim ki sidihu. Jedan tih ki pihu žmul k ustom potoči; Lakat mu zabihu, žmul iz ruk iskoči	720
Ter zveknu o ploči, vino zali usta I lica i oči, meu svimi smih usta. Joakin gori sta i tim ki se čtiše Zahvali svim dosta da pravdu činiše.	
Od tada nosiše počten'ja velika Danilu, ki biše razuma tolika Svi stari kolika tad ne mogoše bit, A on mladolika lita počan nosit.	725
Toj bi kad poče imit babilonsko misto Perses kralj ter živit Astijaga na misto. Ne ostaje ništo počitat od toga, Nere tako listo da slavimo Boga,	730
Pravda i sud koga pravih obarova, A smartju krivoga dostojnom darova; A nam pisma ova da milost složiti, U kih čast takova Suzani će biti	735

710 tachoy R : tacho V

713 Tachouu R : Tacho ouu V

723 sta R : usta V

724 činifce R : učinisce V

729-30 usp. Dn 14,1

734 Jmartju R : smertyu V

735 A nam pisma oua R : Nam pisma da oua V

Da ju će hvaliti neviste, hoteći Počten'je imiti nje stope slideći. Toj more brodeći, s fortunom jadrismo, More nas kropeći, jadrú skut uvismo;	740
I Boga molismo da bi pomogal nam, I njega vidismo greduć po vodi k nam. Tada strah nam odnam, vali se sraunaše, Vitar veće ne dam; Bog bo toj veljaše.	745
Svak se veseljaše, tiho se vezosmo, Kraj se zelenjaše, u porat dojdosmo. Pokol tuj sedosmo, otuje ne idimo, Zdravi se svedosmo, jure počinimo.	750
Samo pomenimo mužaticam ženam Tere jim recimo: oto Bog kaže vam Koli draguje sam onih ke počten'je Uzdarže i veru nam u čisto življen'je.	755
Ne pad u zgrišen'je prezzakon'ja huda, Ne imaj mišljen'je, ženo, svita luda; Bolizni i truda Bog te će slobodit Ako, bižeć bluda, pravo budeš hodit.	760
Neće te dat pobit zlorikim jazikom Ni pustit ulovit laže himbom nikom; Milostju razlikom hoće te napunit I častju velikom blaženstva ukrunit.	765
Jošće ću ponudit mladoga ki želi Sam sebi naprudit spuniv ča Bog veli. Zakon bo ne veli da tko žene ine Ner svoje poželi, jer tim grihom gine.	
Ne stoj gdi počine, ne gledaj kud hodi, Ne sliš ča začinje, ni ke riči svodi. I gdi tance vodi, daleč se ukloni, I kad mimo hodi, oči s nje odkloni.	

740 chropechí *R* : schropechi *V* | uuísno *R* : udismo *V* : unismo *Franičević* – *Morović, Vončina*

744 toý *R* : to *V*

747 tuý *R* : tu *V* | otuýe *R* : od tuy *V*

750 teregím *R* : Tereim *V* | uam *V* : nam *R*

752 uzdarze *R* : Vzderxe *V* | ueru *R* : uiru *V*

753 prezzaconya *R* : brez zachonya *V*

755 bogtechie *R* : Bogchiete *V*

757 ýazíchom *R* : jezichom *V*

761 ponudit *R* : prouidit *V*

764 grihom *V* : grih *R*

765 ne gleday *V* : neglieday *R*

Vazda se zakloni od ženske općine, Na svit se nasloni u komno ni hine.	770
Jer ako vrućine od ženske liposti Starcem, kim karv stine, zahode u kosti,	
Kako će mladosti, kon ognja hteć sedit, Vruće same dosti, vručinu ne imit?	
Kako će sigur bit koga mladost vari, Ako bludom gorit mogli su i stari?	775
Pisan ma sih stvari kanat na stol pridaj Od Božjih oltari i rec: o Bože, taj Priyat tvojih dari pisma se dostojaj, Ki vladaš sve stvari, privedi nas u raj.	780

Amen

Privedio Bratislav Lučin

769 zachloní *R* : zasloni *V*

770 najuítje najloní uchomno ni hine *R* : Na zlose neusloni uchom nosu hine *V*

777 ma síh *R* : naschih *V*

780 *Ovog stiha nema u R*

Amen *R* : Sfarha *V*

MARULIĆEVE BILJEŠKE UZ *SUZANU**

- 25.* Suzane lipost.
 45.* Suzane dobrota.
 69.* Stan Joakinov.
 83.* Vartal Joakinov.
 122.* Berilji su drazi kameni, žuti i svitli, prozračni.
 140.* Duša pravdena prilična je vartlu Joakinovu.
 167.* Starci zamiraše Suzanu.
 171.* Razum pravi.
 201.* Starci pojdoše u vartal i naskočiše Suzanu.
 232.* Starci rekoše Suzani.
 250.* Suzana pristrašena govori starcem.
 265.* Suzana zavapi. Starci zavapiše.
 271.* Starac raskošan i objistan.
 279.* Objist potiče na grih.
 292.* Starci lagaše na Suzanu.
 335.* Starci govore puku pri ner dojde Suzana.
 357.* Dojde Suzana s mužem i s rodom na sud.
 374.* Starci, na Suzanu ruke staviv, govoriše prid pukom.
 390.* Suzanu osudiše.
 399.* Suzana nepravo osujena tuži Bogu.
 418.* Blaženi progonjeni za pravdu.
 432.* Joakin tuži na neprav sud pak Suzani govori.
 540.* Daniel ditić sudi starce.
 544.* Daniel uzroči puk.
 554.* Daniel sede na sud.
 565.* Daniel, razlučiv starce, govori parvomu.

* Ovdje se tiskaju na kraju djela iz tehničkih razloga.

- 69* Joachínof *R* : Ioachimof *V*
 83* Joachínof *R* : Ioachina *V*
 140* vartlu Joachínou *R* : vertlu Joachimou *V*
 167* ...rçí ...mirasce *R* : Starci zamirisce *V*
 171* *nedostaje u V*
 201* Starçi po... *R* : Starci idosce *V*
 250* Susana pri...scena gouo... starčem *R* : susana gouorij starcem *V*
 265* Starci zauapisce *V* : *nedostaje u R*
 271* Starac raschoscan i obgystan *V* : ...raç ...chosen ...gist *R*
 390* osudisce *R* : sudisce *V*
 399* nepravo *nedostaje u V*
 432* na neprav sud pak Suzani govori : na neprau sud pach ... Susanu *R* : na nepraudu pak Susani gouori *V*
 523 - 618 *nema u R (nedostaju dva lista rukopisa)*

- 587.* Daniel govori drugomu.
615.* Starce osudiše.
637.* Starce povedoše svezane, pobiše kamen'jem.
665.* Čuvaj se družih ozloglasiti.
668.* Čuvaj se laže.
669.* Gezi: ovo je bio učenik Eližea proroka, ki laga za skupost i dojde na nj guba Naamanova.
675.* Ljubi istinu.

587* Daniel : Danil V

637* Starce povedoše svezane, pobiše kamen'jem : Starče p...dosce su...ne pobi...
chamen... R : Starce suezasce i pouedosce i pobisce chamenyem V

669* Gezi: ovo je bio učenik Eližea proroka, ki laga za skupost i dojde na nj guba
Naamanova : Jeci ouoye bio ucenich Elixea Prorocha chi laga za schupost i
doyde nagn gu... na...ano... V : *nedostaje u R*

675* *nedostaje u V*